

187.866

Endrődi

KURUCZ NÓTÁK

Kurucz Nóták

1700-1720

Irta

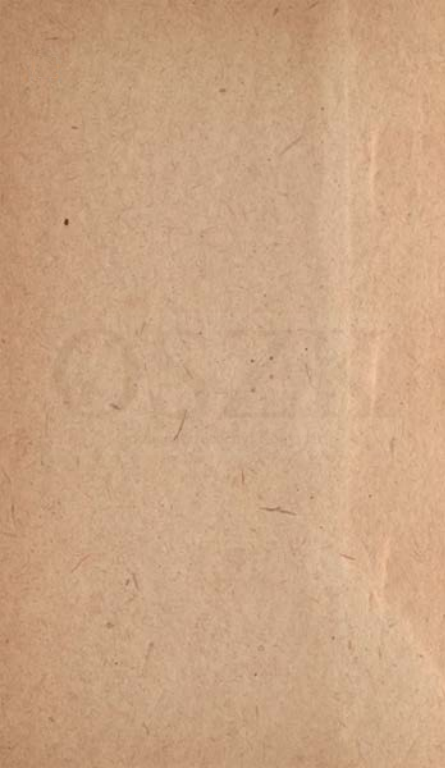
Sendrői Sándor

KÖTELES PÉLDÁNY
A MAGY. NEMZETI MÚZEUM RÉSZÉRE

AZ ATHENAEUM
R. TÁRSULAT KIADÁSA

Ára 1 frt 40 kr.

KURUCZ NÓTÁK

KÖTELES PÉLDÁNY
A MAGY. NEMZETI MUZEUM RÉSZÉRE

MINDEN JOG FENTARTVA

187866

M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA
Nyomtatv. Növedéknapló

1897 év. 87 .sz.

KURUCZ NÓTÁK

1700—1720

*

IRTA

ENDRŐDI SÁNDOR

✻

TÁROGATÓHANG — VIRÁGÉNEKEK
ROMLOTT MAGYARORSZÁG
KURUCZVILÁG — A BUJDOSÓK
EPILOGUS

•

BUDAPEST

AZ ATHENAEUM R. T. KIADÁSA

1897

THALY KÁLMÁNNAK

A KURUCZIDŐK

FÁRADHATATLAN BÚVÁRÁNAK

IGAZ BECSÜLÉSE ÉS SZERETETE JELÉÜL

E. S.

OSZKA

Előljáró beszéd.

A dicső Rákóczi-korszakot akartam nótákban megszólaltatni, úgy hogy e nóták a kétszáz év előtt lezajlott történelmet újra-zengjék, jelenítsék. Korrajzot akartam írni dalokban, lehetőleg a régi kurucz énekek eredeti motivumai alapján, mely törekvésemről bőven számot adnak a kötetem végén álló jegyzetek. Iparkodtam szellemben, hangban, formában hű tolmácsa lenni annak a nagy korszaknak, mely mindenha kimeríthetetlen forrása lesz a nemzeti poézisnak. És soha életemben több gyönyörrel nem dolgoztam munkán, mint ezen a kis nótás könyvön.

A *Thaly Kálmán pompás költői gyűjteményei és nagy gonddal megírt monografiái* nyitották meg előttem a visszavezető utat, mely *Rákóczi nemes alakjához, annyi ragyogó remény, tündöklő dicsőség s magasra törő álmok sirjához* kalauzolt a jelenből.

Ez a kis könyv az ő munkásságának egyik hajtása, — a *Te ültetésed virága, tisztelt és szeretett barátom. Hadd tűzzem a szivedre!*

Budapest, 1896. okt. 6.

Endrődi Sándor.

TÁROGATÓHANG

*Én ez avart jártam,
Tünődve megálltam . . .*

Arany.

I

Ahogy az erdőn
Borongva jártam :
Egy régi rozsdás
Hangszert találtam.

Horpadt s szennyes volt,
De öble fénylett :
Nézzük csak ! hátha
Van benne — lélek?

*Ha tudnék hozzá!
Ha megszólalna!
— Milyen lehetett
Egykor a hangja?*

*Soh'se próbáltam,
Soh'se tanultam —
Merészen mégis
Csak belefujtam.*

*S im, csodamódon,
Mélán, kesergőn
Tárogatóhang
Sírt át az erdőn . . .*

II

A búgó hangra
— Nekem úgy rémlett —
Átborzongott az
Egész természet.

Viharos szélvész
Verte a fákat —
A mi rég megholt :
Ime, föltámadt.

*Sötét haraggal,
Boszutól égve —
Előttem tombolt
Rákóczi népe.*

*Letört dicsőség
Alvó porából
Ujulva kelt föl
A régi tábor —*

*S mennydörgő hangon
Égig harsogta :
»A magyar nem lesz
Soha rabszolga !«*

III

Csodás levegő!
Roppant történet!
Erőt vett rajtam
Bűbáj, igézet.

Mintha kőszálról
A sas felröppen:
Nagy idők szárnya
Zúgott fölöttem.

*A mi csak történt,
Előttem állott :
Az egész élet,
Az egész század.*

*Keservét, könnyét
Mohón felittam,
Haragját, lángját
Lelkembe szittam.*

*S amit éreztem
Kürtjét zöngetve :
Beledaloltam
Nótás könyvembe.*

VIRÁGÉNEKEK

*Hej, goromba az világ !
Kár kezébe — szép virág.*

Régi kurucz ének.

Liliomszál . . .

*L*iliomszál, liliomszál!
Ha egy kicsit mosolyognál,
Lengedeznél, hajladoznál —
De szép volnál!

*L*iliomszál, liliomszál!
Ha egy kicsit rám borulnál,
Megölelnél, megcsókolnál —
De jó volnál!

Csöndes éj harmatja . . .

*Csöndes éj harmatja
Reszket a virágon —
Adj egy csókot, lelkem,
Aranyos virágom!*

*Adj egy csókot, lelkem,
Piros rózsaszálom,
Te legédesebbem
Ezen a világon.*

*Vihar a levelet
Ide-oda szórja —
Szegény katonának
Forgandó a sorsa.*

*Ma itt van, holnap ott,
Azután — ki tudja!
Ma virágos, holnap
Halálos az utja.*

*Ma még piros élet,
Holnap fehér álom . . .
Ne sajnáld a csóкод,
Aranyos virágom!*

*Fekete felhőbe . . .**Fekete felhőbe**Öltözik a lelkem :**Idegen csillagot**Kell általölelnem.**Mikor átölelem :**Halálos bűt érzek,**Mikor hozzám simul :**Haza felé nézek.*

Budavári keskeny utca . . .

*B*udavári keskeny utca
Kék selyemmel van behuzva,
Kék mennyország nevet rája:
Szőke kis lány szeme párja.

*B*udavári fehér házba
Bort mér az a szőke lányka,
Részeg vagyok a borától,
Kökény szeme sugarától.

*Pesti oldal felvilágít —
Nehéz sorom lesz hazáig!
Hej, mondja meg, a ki tudja:
Merre van az ország utja?*

Patyolat a kurucz . . .

*P*atyolat a kurucz,
Gyöngy a felesége . . .
Tilalmas örömnék
Nem öröm a vége.

Szinbuzát velettem,
Lágy földbe takartam,
Buza helyett mégis
Csak konkolyt arattam.

*Vettem violát,
Ne-nyulj-hozzám kelt ki —
Nem tudok én százat,
Csak egyet szeretni.*

*Ha soká szeretlek :
Megöl a bubánat ;
Ha soká nem látlak :
Meghalok utánad !*

Dunaparton . . .

*Dunaparton egy vén szikla áll,
A vén sziklán ifju rózsaszál.
Rózsa, rózsza, mindjárt szebb volnál,
Ha nekem nyilánál!*

*Beborult a kék ég felettem,
Messze útra kell még ma mennem.
Virágozzál, kedves virágom,
Az isten megáldjon!*

Ördögadta . . .

*Ördögadta
Kis labancza,
Mi jut az eszébe?
Hamisan néz,
Szívet fürkész
A leány szemébe.*

*Hallja, babám,
Van szalonám,
Dehogy eszem répát!
Vigye tovább
Nyítt lódingját,
Rozsdás karabélyát!*

Ahol te jársz

*Ahol te jársz : rózsá fakad
A nyomodba, —
A gyalogut mintha merő
Virág volna.*

*Ahol te jársz : gyöngyöt gázol
Piczi lábad
S mintha zengő angyalszárnyak
Csattognának.*

Ahol te jársz : megáll a nap
Csudát látva —
S ezer szemmel ragyog le rád
Mint a páva.

S míg a te kis harmatlábad
Tovalebben :
Tovaszáll a nap is, csakhogy —
Fényesebben !

Tiszta az ég . . .

*T*iszta az ég Tallós felett,
Mégis úgy besötétedett,
Csillagot is alig látok —
Rózsám után sirdogálok.

Csöndes viz a Dudvág vize,
Mégis keserü az ize,
Mikor iszom, felzavarom —
A rózsámat siratgatom.

Pitypalatty ének.

Ritka még a buzavetés,
Ritka, ritka még a rozs ;
Fürj madárnak akkor lesz jó
Ha sűrű lesz és magos —
Csak kereslek : merre vagy ?
Pitypalatty !
Pitypalatty !

*Bokrosodik, nő a vetés,
Nőjjön is csak, nőjjön is!
Azt hiszem, hogy jön a párom,
Jöjjön is csak, jöjjön is!
Itt vagy, itt vagy, el ne hagyj!
Pitypalatty!
Pitypalatty!*

*Fejünk fölött összeborul,
Összesimul a kalász:
Összeborul, összesimul
A szívünk is — jól vigyázz!
Ne menj tovább, itt maradj —
Pitypalatty!
Pitypalatty!*

Letépiük vad szelek . . .

Letépiük vad szelek

A gyöngge levelet

A virágról —

El kell menni, el kell

Meg kell válni, meg kell

A rózsámtól.

*Felhő sir a hegyen —
Odafenn, ideleenn
Minden gyászol . . .
Ugy megyek el, rózsám,
Mintha kibujdosnám
A világból!*

Nagyon fáj a szívem . . .

*Nagyon fáj a szívem,
Fájó seb van rajta.
Gyógyítsd meg, galambom,
Gyógyítsd meg, virágom!*

*Meggyógyul az mindjárt,
Ha te megérinted
Liliomlágyító
Gyenge kezeiddel!*

*Meggyógyul az mindjárt
Ha te megcsókolod
Rózsákat nevető
Kedves ajkaiddal!*

Megirtam a leveleimet . . .

*Megirtam a leveleimet,
Belesirtam a lelkeimet,
Minden kicsi betűjébe
Az én egész, nagy szívemet.*

*Vidd el, vidd el, kedves fecském,
Vidd el az én levelecském ;
Piros hajnal hasadtára
Repülj rózsám ablakára.*

*Levelemmel csak repülj be,
S ha kérdezi, hogy ki küldte —
Súgd csöndesen a fülébe :
Az, a ki majd meghal érte !*

Megüzenem a rózsámnak...

Megüzenem a rózsámnak :
Jóra fordul minden bánat !
Megüzenem szép szavakban,
De nem tudom, kire bizzam ?

Galamb nem megy a párjától,
Hollómadár mindig gyászol,
Szajkó nem tart semmi titkot,
A bagoly meg csunyán vinnyog.

*Rábizom a pacsirtára,
Isten dalos madarára :
Repüljön fel előbb véle
A ragyogó, tiszta égbe,*

*S fenn a fényben ringatózva
Ugy zengje le, úgy dalolja —
Mintha az én üzenetem
Égből hulló áldás volna . . .*

Odafenn csillagos . . .

*Odafenn csillagos,
Ideleenn csöndes —
Gyere ki, galambom,
Az anyád nem les.
Gyere ki,
Ragyogj rám —
Csillagom,
Katiczám !*

Ragyoghat a csillag :

Ragyogóbb vagy te !

Virulhat a rózsza :

Virulóbb vagy te !

Borulj rám,

Katiczám !

Csillagom,

Rózsafám !

*Ifjuság
mint sólyommadár . . .*

Iffjuság mint sólyommadár
Akkor vig, ha szabadon jár.
Ezzel a sok szabadsággal
Mégis mit tegyek?
Édesebb lesz az életem
Ha egy kicsit rab leszek.

*Nincs a földön nagyobb jószág
Mint az igaz állandóság :
Felfogadom a hitemre,
Állandó leszek :
Állandóan egy szőke lányt
Meg egy barnát szeretek !*

Hej, megverte . . .

Hej, megverte
Azt a lányt a teremlője,
Kinek mostan
Katona a szeretője!

Katonának
A szerelme nem állandó,
Csókja mint a
Hulló csillag, oly mulandó.

*Ma én tőlem,
Holnap tőled, aztán mástól —
Ki sem is fogy
Az örökös bucsuzásból.*

*Ha rád borul,
Szomorú mint a koporsó —
Első csókja —
Ha elcsattan, már utolsó!*

Tündérczod . . .

*T*ündérczod pirulása :
Mint a hajnal hasadása,
Mosolygása ajkaidnak
Mint mikor a rózsák nyilnak.

Kedves szemed tiszta fénye
Tengermélység sima kékje ;
Derült lelked vidámsága
Mint a sólyom villámlása.

*Ha beszélsz : a hangod ének,
Csattogása fülmilének,
Nevetésed : égi zengés,
Járásod meg liljom-lengés.*

*Édes magad-kelletése
Mint a bársony érintése,
Szived hozzám simulása :
Tiszta égnek rám hajlása.*

*Járok-kelek a világban
S nem lesz addig nyugovásom,
Mig a te nagy szépségednek
Ünnepnapot nem szentelnek !*

Édes szívem . . .

*É*des szívem, ha látnád a szívemet :
Nem hagynád ily nagy búban a
[hivedet,
Ha látnád a szívemet.

*Belopóznál, besuhannál szobámba,
Ráborulnál hű szeretőd vállára —
Besuhannál szobámba.*

*Simogatnál bársonypuha kezeddel
Átölelnél galambszelid lelkeddel,
Simogatnál kezeddel.*

*Édes csókot hullatnál az arczomra,
Ezer annyit csókolnál az ajkamra,
Ezer annyit ajkamra!*

Megállok . . .

*Megállok a kaputoknál
Elmenőbe —
Ez a hely a boldogságom
Temetője.*

*Árnyékával elborít a
Kapufélfa :
Boldogságom fejfájának
Bús árnyéka . . .*

Erdélyi hajdudáncz.

Nossza hajdu, nyalka fattyu,
Járjunk egy vig tánczot!
Közbe-közbe verjük össze
Sarkantyus bokánkat:
Hadd penegjen, csengjen, zengjen,
Amig cziteráznak.

*Kis-Küküllő, Nagy-Küküllő,
Gyöngyöt ver a habja,
Mintha csupa levendula
Ringatózna rajta;
Nyárád vize, kedves ize,
Rózsa az illatja.*

*Szépen járja Karán-Sebes,
Szebben Szeben vára —
Nossza gazda, pillogass a
Megürült kupákra!
Egy-egy kortyot hadd kortyantok
Kincses Kolozsvárra!*

*Vörös nadrág, sárga csizma,
Járd csak, lábam, járd meg!
Te meg szentem, ne repülj el,
Várj meg kissé, várj meg:
Megjárom én a kopogót,
Tubám, te is járd meg!*

*Három tábla tatár buza
Hullámzik a szélben —
Te leszel még valamikor
Az én feleségem!
Ha nem hiszed, itt a kezem,
Isten úgy segéljen!*

ROMLOTT
MAGYARORSZÁG

*Ne higgy magyar a németnek,
Akármivel hitegetnek ;
Mert ha ád is nagy levelet
Mint a kerek köpönyeged
S pecsétet üt ollyat rája
Mint a holdnak karimája :
Nincsen abban semmi virtus —
Verje meg a Jézus Krisztus !*

Régi kurucz ének.

Stella maris.

Gyászba borult egek,
Háborgó tengerek
Csillaga, Mária!
Hozzád fohászkodunk,
Feléd sóhajtozunk
Szeplőtlen szűz anya.

*Süvöltő felhők közt
Nyugodtan tündökölsz
Tiszta, szép csillagunk —
Mig hazánk hajóját
Viharok csapkodják
S hozzád sir jajszavunk.*

*Boldogasszony anyánk,
Mennyei patronánk,
Légy velünk! Légy velünk!
Sok kiáltásunkra
Siess oltalmunkra, —
Ha nem jössz : elveszünk !*

*Nagy szived fényével,
Lelked békéjével
Hajolj a viharra!
Égi trónusodból
Csillagos lakodból
Tekints a magyarra!*

*Viharon, vészen át
Ime, fölzúg hozzád
Nyomorunk jajszava :
Segítsd meg nemzeted,
Háborgó tengerek
Csillaga, Mária !*

Oh, bánatba borult . . .

*Oh, bánatba borult
Szegény magyar haza!
A te fájdalmadnak
Soha sincs igaza.*

*Ha sebeid fájnak
S felszisszensz kinodban :
Rebellisnek hirdet
A németség nyomban.*

*Az is baj, ha némán
Tünődöl a bajban :
Ki tudja, mit forralsz
Ez alatt magadban ?*

*Mitévő, mitévő
Légy hát, édes árvám,
Hogy kissé pihenhess
A rideg kőpárnán ?*

*Borulj rá csöndesen
S míg az éj beárnyal :
Sird rá könyeidet
Zokogó sirással . . .*

Könynyel szózott kenyér.

*Jóságos istenünk,
Mi lesz már mivelünk?
Keserű könnyekkel
Sózzuk a kenyerünk.*

*Mit eddig a jó ég
Ingyen s bőven adott :
Elviszik a tized
Meg a harminczadok.*

*A gazdag magyar nép
Hazátlan szegény lett,
De hiznak a papok
S szüretel a német.*

*Istentől, embertől
Elhagyatva állunk,
Csak egy hű társunk van:
A nyomoruságunk.*

Magyarország . . .

*M*agyarország

Szélvészek közt habzó gálya.

Nyomorunkat

Csak az a jó isten látja,

Csak az tudja, csak az látja.

Körülöttünk

Fenyegető, vak sötétség,

Itt a vihar,

Ott a habok meg a mélység,

Itt a vihar, ott a mélység.

*Dől a gálya,
Sebaj! nincs még elveszőbe :
Ha kitartunk —
Beérünk a kikötőbe,
Beérünk a kikötőbe!*

Mi dobog, mi zokog? . . .

Mi dobog, mi zokog
A fekete éjben,
Vadonat erdőség
Sűrű sötétjében?
Valami nagy bánat
Jár ott epedően —
Magyarország szive
Dobog az erdőkben.

*Földönfutó népség,
Hazátlan kurucz-had
Sötét nóták mellé
Vérkönyeket hullat.
Jajja fölsirámlik
S el-elhal erőtlen —
Magyarország szíve
Zokog az erdőkben.*

Nem ott van a nép . . .

Nem, nem ott van a nép,
Hol az a sok cseléd :
Labancz lakomákon ;
Nem ott van a nemzet,
Hol a dicső rendek :
Uri lényaláson.

A hű nép, kesergőn,
Ott bolyong az erdőn
Tátongó sebével,
Csak nyomorát érzi
Ezer tüske vérzi
S befödi az éjjel.

*Ott vérzik a nemzet
A vad rengetegnek
Sűrű sötétjében —
Nem bizik már másban,
Egyedül magában
Meg az — istenében.*

*Ha magát nem hagyja,
Ha isten akarja :
Eljön a jövődő —
Iszonyodva látják :
Mozdulnak a szálfák,
Megindul az erdő . . .*

Erdőkben tanyázunk . . .

*E*rdőkben tanyázunk
Mint a vadállat,
Otthonunk az inség
Meg a gyalázat.
Förtelem és gazság,
Amiket érünk :
Bosszuálló isten,
Állj boszut értünk !

*Börtönül borul ránk
A sötét vadon,
Takarónk a nyomor,
Nem az irgalom.
Az égre kiált föl
Minden csepp vériünk :
Bosszuálló isten,
Állj boszút értünk !*

Hiteget a német . . .

*H*iteget a német
Égi, földi jókkal,
Kerülget bennünket
Aranyos békóval.

Hurczolja, ha tetszik,
Egyedül a lánczát :
Eb fujja nótáját,
Kutya járja tánczát !

Hej, szivbeli jó barátom . . .

*Hej, szivbeli jó barátom!
Két ember van a világon:
Bomolva is, loholva is —
Ur az úr a pokolba is!*

*De a szegény ember sorsa
Mint a koldus kapcza-rongya —
Bölcsőn kezdi szenvedését
S csak a sirban éri végét!*

Járt itten már . . .

*J*árt itten már
Török, latár
S kárunk, bajunk
Annyi volt már —
Szinte sok!
Nyögtünk bele,
Megszenvedtük,
Elviseltük,
Kihevertük
Valahogy.

*De mióta
Nyakunkon a
Német horda :
Erőnk pusztul
Fogyva fogy . . .
Uram isten,
Szedd le rólunk
Ezt a czudar
Czakkunpakkot
Valahogy !*

Mindhiába!

*Mindhiába könnyek és beszédek!
Nem érti meg a magyart a német.
Minden más nép tudna hozzá,
Csak a német buta hozzá.*

*Szűk a szive, bő a bugyogója,
Hálósapka az ő lobogója,
Pantofli a czipellője, —
Mit várjon a magyar tőle!*

Megepedtünk immár . . .

***M**egepedtünk immár
Kegyellen bánatban,
Leroskadunk eléd,
Istenünk, fáradtan.*

*Nem bírjuk a terhet,
Tömérdek fájdalomunk :
Istenünk, engedd, hogy
Békében meghaljunk.*

*Te szent szárnyaiddal
Takargass el münket,
Szent akaratoddal
Támaszsz fel bennünket!*

Meddig nyúzod? . . .

*Meddig nyúzod még a magyart,
Te német?
Nem vagyunk mi se kutyád, se
Cseléded!*

*Rebellisnek hireszteled
A magyart?
Kezes bárány lesz belőle,
Csak akard.*

*Egy jó szóért az ingét is
Od' adja —
De a jussa nem a császár
Bitangja!*

Sullogó patakok . . .

Sullogó patakok
Sebes vizü árja —
Sebesebb, sebesebb
Az én könnyeimnek
Keserves omlása.

Sullogó patakok
Tengerbe szakadnak —
Miféle fátum ád
Dicsőséges halált
A romlott magyarnak? . . .

Nincs oly nemzet . . .

Nincs oly nemzet
A világon,
Se régi, se
Mostani —
A ki ezt a
Mi sorsunkat
Békén tudná
Hordani.

Csirizeljük,
Foltozgatjuk,
Drótozgatjuk
Eleget —
Mindhiába!
A némettel
Összeférni
Nem lehet.

Porczió Pál, Forspont Péter.

Két gonosz van a hazában,
Pusztit, rabol minden házban.
Rögtön üres lesz a kamra,
Meg a félszer —
Ha ott jártak
Porczió Pál, Forspont Péter.

Tolakodó két gaz ficzkó,
Utánok sir minden ingó,
Ugy vagyunk mint az a kalász,
Kit a jég ver —
Ha ránk törnek
Porczió Pál, Forspont Péter.

Volt két lovam, két tehenem,
Cséphadaróm, kaszakövem,
Tornyos ágyam, fatarisznyám,
Sok egyéb szer —
Mind elvitte
Porczió Pál, Forspont Péter.

Istentelen két németje,
Magyarország veszedelme,
Lenyuztlátok a bőrünket
Már elégszer —
Czoki haza,
Porczió Pál, Forspont Péter ;

Páros fejü rablómadár . . .

*P*áros fejü rablómadár
Csapkod a galambra —
Sáska módon dől a német
A szegény magyarra.

*É*szak felül vad zimankó,
Viharos, veszett tél —
Didereg a német szomszéd
A magyar tüzhelynél.

Várj csak, német, majd felgyújtja
A napot az isten, —
Várj csak, német, lesz neked még
Meleged is itten!

Mig idebenn . . .

*Mig idebenn egyetlenegy
Német lesz :
Addig itten nyugalom
Soh'se lesz.*

*Vagy ha egy kis nyugalom
Mégis lesz :
Bizonyosan félig lesz,
Nem egészen !*

*Ha német,
hát legyen német . . .*

Ha német, hát legyen német,
Hogy a lidércz kergetné meg!
Aki annak született —
Arról ugyan nem tehet,
Nem tehet!

*De ha magyar, legyen magyar,
A ki szabad hazát akar —
S ha rogyásig tart a harc :
Kurucz legyen, ne labancz,
Ne labancz !*

Rossz az a fa . . .

*Rossz az a fa, aki reves,
A ki pudvás ;
Mikor csak a bokor adja :
Rossz a szállás.*

*Rossz annak az udvarháznak
A pitvara,
Hol a mennydörgős mennykő a
Házi gazda.*

*Ha jó borra szomjuhozol :
Rossz a lőre ;
Görhes lónak, kivert ebnek
Rossz a bőre.*

*Rossz a tokány hetes hussal,
Kozmás lével ;
Rossz az a seb, kil fene rág
Szerteszéjjel.*

*Ezer seb közt, nyavalya közt
Rossz a rossz szag —
De a labancz minden rossznál
Százszor rosszabb !*

KURUCZVILÁG

*Mikor virrad megént
Hejh, olyan szép idő —
Hires Bottyán hírét,
Az Bezerédiét
Egekig emelő,
Egekig emelő? . . .
Balogh Ádám nevét,
Vitéz kuruczokét
Feltündököltető,
Feltündököltető? . . .*

Régi kurucz ének.

Legenda.

A nagy égen örült minden,
Jó kedvében volt az isten,
Végig sétált lengő szárnyon
A ragyogó mennyországon
S úgy röptében leszakított
Egy tündöklő szép csillagot, —
Ide tette, oda tette,
Gyönyörködve nézegette :
A kuruczot teremtetle.

A nagy égen aludt minden,
Rossz kedvében volt az isten,
Ezt is, azt is szörnyen unta,
Nem esett jól semmi munka,
Hozzá kezdett, abba hagyta, —
Volt ott egy rossz hálósapka,
Ide tette, oda tette,
— Szedte-vette, teremtette! —
A labanczot teremtette.

Hess, kuvik!

*K*uvik madár száll a fára
S szüntelen azt kiabálja :
»Magyarország megbukik !«
— Hess, kuvik !
Hess, kuvik !

Szállásadó százados fa
Minden ágát megzúgogatja,
Minden gallya ver, suhint :
— Hess, kuvik !
Hess, kuvik !

Kárpát fölött csillagos mán..

*Kárpát fölött csillagos mán :
Rákóczi áll fenn az ormán,
Ugy áll ottfenn a magasba
Mint egy élő tilalomfa.*

*Előveszi trombitáját —
Zúg belé az egész Kárpát,
Megmozdul a tenger szálfája :
Sok bujdosó katonája.*

*Nagy Rákóczi trombitája
Az ítélet harsonája :
Feltöri rá nagy sirboltját
Egész halott Magyarország !*

Rákóczi a határon.

*Az isten nevében
Itt vagyok, én népem,
A honi határon —
Rézdobok, trombiták,
Riadozzatok át
Nagy Magyarországon!*

*A hatalmas isten
Ide küldött engem
A puszta hazába,
Régi jussaidnak,
Szent szabadságodnak
Igaz oltalmára.*

*Kiragadom sebzett,
Vérbe tiport tested
A német karmából,
Rabbá lett lelkedet
A rontó keservek
Nyomoruságából.*

*Megmentlek, megváltlak!
Széttöröm a lánczod',
Fogyatom a könnyed :
Én vagyok szózatja,
Tárogató hangja
A te jövőödnek !*

*Én kiáltok hozzád :
Kelj felj, Magyarország,
Dicsőséges népem !
Fel, a szabadságért,
A szabad hazáért,
Az isten nevében !*

Kuruczot az isten is . . .

*K*uruczot az isten is

Lóra teremtette!

Csak lovon szép a kalpag,

Csak lovon a mente.

Gyalogoljon a labancz

Talpa szakadtáig:

Vágtatok én s repülök

Mig ő kelme mászik.

*Ha mit lovon fogadok :
Szent a parolája ;
Ha mit gyalog fogadok :
Eb aki megállja !*

Rajta, kurucz!

*Rajta, kurucz, rajta!
Ne nézd, ki az apja,
Ne nézd, ki az anyja, —
Sarabold, darabold,
Pusztuljon a fajja!
Egy szálig, halálig,
— Mint vihar a habnak —
Neki a labancznak,
A kutya labancznak!*

*A labancz, a labancz
Csak zsoldért labanczol,
De az igaz kurucz
Egy szálig, halálig
A hazáért harczol.
A labanczság : gazság,
Velünk az igazság :
Isten a vezériünk,
Zászlónk a szabadság !*

Álvó tábor.

*L*epihent az
Egész tábor éjszakára.
Fáradtan jár
Föl-alá az istarázsa.

Néha-néha
Széjjelnéz, hogy hol a német?
Hasztalan néz —
Nem lát sehol ellenséget.

*Csend az erdőn,
Csillagok a tiszta égen,
A jó isten
Lebeg át a csöndességen.*

*Virágszóró
Angyalsereg száll utána
S rózsákat hint
Az álmodó katonákra . . .*

Nagy Bercsényi Miklós.

Nagy Bercsényi Miklós
A boszuló isten
Eleven haragja —
Zászlókat emeltet,
Rézdobot verettet,
A marsot fuvatja.

*Nagy Bercsényi Miklós
Rézdobot verettet,
Trombitát fuvattat —
Vértől termő földbe
Szabadságot ültet
A romlott magyarnak.*

*Nagy Bercsényi Miklós
Nem tud megröttenni,
Nem tud soha félni —
Bécs alján, Morován,
Mind amerre járkal,
Diadal kíséri.*

*Nagy Bercsényi Miklós
Hiven hordja vállán
Mi nehéz ügyünket —
Egy a hite mindig :
Hisz az ördögnek is,
De nem a — németnek.*

*Nagy Bercsényi Miklós
Magyar seregeknek
Fő-főgyenerálja —
Nem nyugszik meg addig,
Mig szabaddá nem lesz
Letiport hazája!*

Dunántúl.

*Van egy hamis kocsmárosné
Dunántul,
Megcsókolja az a legényt magátul,
Dunántul, magátul.*

*Rózsákból van a kocsmája
Dunántul,
Az arcza is, az ágya is rózsákbul,
Dunántul, rózsákbul.*

*Ha labancz jön s barangol a
Dunántul,
Rossz kedvében a menyecske elájul,
Dunántul, elájul.*

*De ha kurucz táboroz a
Dunántul :
Föltámad a halálból is rózsástul,
Dunántul, rózsástul.*

Kurucz tanya.

*K*öszeg köves, Sárvár sáros,
De Szombathely szép kis város :
Zöld mezőre kiterítve
Tejszinnel van fehérítve.

*O*lyan mint a hajadon lány,
Liliom leng a párláján,
Szép a szeme, jó az ajka,
Minden olyan kedves rajta.

*Szegény kurucz katonának
Itt a napja is vidámabb,
Van bora, van szalonája,
Szeretője, vetett ágya.*

*Labanczoktól legyen tiszta,
Vihar soha ne pusztítsa,
A jó isten áldó keze
Virágokkal ültesse be!*

Lóra, kurucz!

Őr

*Lóra, kurucz, lóra!
Az ellenség támad!*

Kurucz

*Megállj, pajtás, előbb
Addsa a pipámat!*

Őr

*Lóra, kurucz, lóra,
Ellepik a rétet!*

Kurucz

Ne ordijj ugy, hékás,
Még elfut a német.

Őr

Lóra, kurucz, lóra,
Ott szalad a német!

Kurucz

Hát mikor nem szaladt?
A darázs csipné meg!

✓ *Ördög-palánta.*

*Furcsa egy isten csudája
Ez az ördög palántája!
Ha tépik, csak bokrosabb lesz,
Ha tiporják, izmosabb lesz.*

*Ahol látja, ahol éri :
Sarabolja Bezerédi ;
Rajta tánczol az indáján
S hasogatja Balogh Ádám ;*

*Bottyán apó kaszabolja,
Mintha merő répa volna ;
A haragos, nagy Bercsényi
Szilaj búval szásrét tépi ;
Pekry, mintha megrendelnék :
Tövíg vágja sűrű rendét ;
Ócskay meg úgy gyomlálja,
Szinte izzad a szablyája . . .*

*Mindegy annak ! újra zöldül,
Kisarjad a puszta földbül,
S ha száz mennykő hull is rája :
Hajt az ördög palántája !*

Balogh Ádám nótája.

*Török-bársony süvegem,
Most élem gyöngyéletem :
Szivem, vérem fiatal,
Velem jár a diadal.*

Fakó lovam, a Murza,
Lajtha vizét meguszsza ;
Nem is késem én soká :
Fölnyargalok Bécs alá.

Ha a gárdát künn kapom :
Isten ugyse, lecsapom,
És ha százszor császár is :
Ugratom a császárt is !

Zsendelyes hi, eszterhás —
Ég a város, ég a ház,
Nem is egy ház : háromszáz,
Ha kurucz, hát így pipáz !

Ropog a fal, hull a nád :
Pirithatunk szalonát,
Buzaliszt is van velünk,
Pogácsát is süthetünk.

*Sándor Ferkó, sógorom,
Adsz' ide az ó-borom,
Nem árt egy kis béke, lásd :
Igyuk meg az áldomást !*

Szarka orru labancz . . .

*Szarka orru labancz
Viszi az irháját,
Lőcs lábu vén gebén
Békanyuzó nyársát.*

*Rajta kurucz, rajta,
Vágtassunk utána!
Tied az lódingja,
Enyim a puskája.*

*Viszi az irháját,
Pedig az sem övé :
A labancz, a labancz
Bizony az ördögé!*

Kurucz imádság.

Színed előtt esedeziünk

— Hallod, Uram, hallod?

Ne pusztítsd oly sűrű sorban

A szegény labanczot.

Ha német is : te alkottad,

Ha lator is : éljen.

Tartsd meg, Uram, a labanczot

Kellő egészségben !

*Kit püfölnénk, hogyha nem őt ?
— Hallod, Uram, hallod ? —
Kit ugratnánk, kit futtatnánk,
Ha nem a labanczot ?
Kitől szednénk puskát, lovat,
Ragadomán-képpen ?
Tartsd meg, Uram, a labanczot
Kellő egészségben !*

*Ha mennydörgős mennyköveddel
— Hallod, Uram, hallod ? —
Ott sétálnál, ott járkálnál,
Ahol a labanczok :
Csak félig üsd agyon őket,
Sohase egészen —
Tartsd meg, Uram, a labanczot
Kellő egészségben !*

Haj, nemes vitézek . . .

*Haj, nemes vitézek,
Nehéz sor az élet,
A mi jó : mulandó.
Lesorvad a zöld ág,
Pusztul a szabadság,
Kiürül a kancsó.*

*Fel hát, jó barátim,
Kenyeres pajtásim,
Gyurjuk, amig adja!
Fel a telt kupákat!
Mi szegény hazánkat
Isten vigasztalja.*

*Ma még vigadhatunk,
Ma még együtt vagyunk,
Ma még ma! — de holnap?!
Holnap holt levelek,
Kiket a vad szelek
Szanaszét sodornak . . .*

Akkor erős csak a magyar...

Akkor erős csak a magyar
Ha összefog s egyet akar —
Mégis az a boldog napja,
Mikor egymást pusztithatja.

Egy ut szakad három felé,
Ahány magyar, annyi felé;
Ahol négy van egy csapásban, —
Tiz akad az elbontásban.

Szegény legénynek . . .

*S*zegény legénynek
Ha torka száraz :
Csak álma juthat
Az áldomáshoz.
Egy rossz fillér
Lötyiköl a zsebibe :
Nem egy fillér —
De két tallér kell ide !

*Szegény legénynek
Olcsó a vére,
Két-három fillér
Egy napra bére.
No, de sebjaj!
Azt sem igen költi el:
Két pogány közt
Egy hazáért vérzik el!*

Labanczvirág.

*P*ozsonyi vár kapujába
Száz esztendős német dáma.
Akkor épült, mikor a vár
— Labanczvirág, banyatűz —
Maradjon csak a labancznak
Az a szűz.

*Nyugton alhat Pozsony vára,
Nem rohan a kurucz rája!
Minden háza — egész tája,
Szagos mint a vargabűz —
Maradjon csak a labancznak
Az a szűz!*

Jó kurucz vitézek . . .

*Jó kurucz vitézek,
Ki nem gondol vágyva
Az édes anyjára ?
Ezt a teli kupát
Az utolsó csöppig
Mi szegény hazánkra !*

*Jó kurucz vitézek,
Lombosodjék rátok
A dicsőség bokra.
Ezt a teli kupát
Az utolsó csöppig
Boldogabb napokra!*

*Jó kurucz vitézek,
Három az igazság,
Járjunk a kedvére :
Ezt a teli kupát
Az utolsó csöppig
A német vesztére!*

Hej, libertas . . .

*Hej libertas, libertas,
Mért vagy olyan kongó?
Rézből van az aranyad,
A neved is: »kongó.«
Nehéz kerek karikád
Lehuzza a tarisznyát.*

*Itt is, ott is csak konog,
— Harangszó a hangja —
Itt is, ott is csak konog,
Rákóczi kongatja :
Jobb rézből a szabadság,
Mint aranyból a rabság !*

Vak Bottyánról való ének.

Nincsen a világon
Vak Bottyánnak párja!
A haragos isten
Legjobb katonája:
Romboló zivatar
Minden mozdulása.

Homloka : sötéten
Felnyomuló felhő,
Egy szeme : száz villám,
Lépte messze rengő, —
Ugy jár a csatában
Mint a tüzes mennykő.

Hej, Siklós, Kapuvár,
Széles nagy Dunántúl!
Megtisztított téged
A német plundrátul,
Szent Gotthárd mezőit
Az ugaló rácztul!

Styriát, Bécsalját
Messze felnyargalta,
A borostyánlombot
Két kézzel aratta . . .
Most henczegj, németség,
Ha tudsz, az ebadta!

*Vak Bottyán apánknak
Nincs a földön párja :
Széles szántóföldjét
Karddal boronálja
S míg egy németet lát,
Lesz is aratása !*

Nincsen olyan rossz bor . . .

Nincsen olyan rossz bor
Mint a mádi, mádi bor,
Hasogat és karmol
Mint a tar bokor ;
Kinyilik a bicska tőle :
Hóhér töltözzön belőle !

*Nincsen olyan jó bor
Mint a mádi, mádi bor ;
Idd csak német sógor,
Majd később — kiforr !
Ugy futsz tőle puszta Mádnál,
Mintha lovon nyargalásznál.*

Bezerédi nótája.

Bezerédi az én régi

Jó nevem,

A németet magyar módra

Szeretem ;

Ugy szeretem, hogy ahol csak

Találom —

Sarabolom, darabolom

Vidámon.

*Bezerédi az én régi
Jó nevem,
A kardomat német hussal
Etetem,
Mint afféle serény kurucz
Kapitány
Megetetem kuruczosan,
Szaporán.*

*Héjja madár le-lecsap a
Felhőből :
Lompos labancz ki-kicsap az
Erdőből :
Magam üzöm a pokolig
Egyvégbe,
Éppen jó lesz a pokolnak
Ebédre.*

Sárvár alatt vértől hiznak
A halak,
Rába vize szinte-szinte
Kidagad, —
Sűrű berek, nincsen annyi
Levele,
Mint amennyi döglött labancz
Hull bele.

Bezerédi az én régi
Jó nevem,
A németet halálosan
Szeretem :
Holt testükből rakott aszlalt
Rakatok,
Vad madarak vad lakomát
Laknak ott.

Heister uram . . .

*Heister uram, Heister uram,
Mit keres kend a lapuban?
Nincsen annak édes szára —
Hova lett az ármádája?*

*Heister uram, Heister uram,
Hova olyan szomoruan?
Nincsen arra labancz-sátor —
Erre van a kurucz tábor!*

*Heister uram, Heister uram,
Pórus járta a bécsi utban :
Kiporozták a nadrágját,
Elvették az ármádáját !*

Kuruczviz.

*Viz, viz viz,
Fene furcsa viz.
Ha ki issza :
A komának
Mindig kötve hisz.
Pogány ital,
Hamis ital
Ez a kuruczviz !*

Viz, viz, viz,
Fene furcsa viz.
Ha ki issza :
A németnek
Semmit el nem hisz.
Pogány ital,
Igaz ital
Ez a kuruczviz !

Ugy igyál bort . . .

*Ugy igyál bort,
Hogy a fejed
Ép maradjon,
S elverhesd
A kurucz marsot
A labanczon.*

*Ugy igyál bort,
Ha hallod az
Trombitákat :
Vigan váglass
Német testből
Garmadákat !*

*Ugy igyál bort,
Hogy azután —
Rajta, rája !
Minden labancz
Menjen át a
Más világra !*

Rákócziné.

*Galamb a te szived, édes,
Csókot hoztál s olajágot,
De a béke
Ellensége
Most a magyar szabadságnak.*

*Galamb a te szived, édes,
Nem tud az a törvetéshez,
Csak tőr, zokog,
S egyet dobog :
Azl dobogja, amit érez.*

*Galamb a te szived, édes!
Látlak-e még? isten tudja!
Zivataros
Napmagasság
A süvöltő sasok utja.*

*Galamb a te szived, édes,
S szomorú a bécsi fogság —
Megölellek,
Meggiratlak,
Isten hozott! — isten hozzád!*

Eb ura fakó!

*C*sordultig a pohár,
Oda a türelem ;
Állj sarkadra végre
Késeregő nemzetem !
Elég volt a könny már,
Elég volt a szó, —
József császár nem királyunk,
Eb ura fakó!

Túrtünk már eleget,
Hittünk már eleget,
Uram isten, tovább
Ígazán nem lehet.
Minek uj hitlevél?
Nem kell porczió —
József császár nem királyunk,
Eb ura fakó!

Nem adjuk magunkal
Németnek, labancznak,
A magyar maradjon
Ezután magyarnak;
Szívének, lelkének
Szabadság való —
József császár nem királyunk,
Eb ura fakó!

*Ha nem kellett élet,
Majd győzzük halállal,
Ha nem kellett béke,
Majd győzzük kaszákkal!
Minden igaz kurucz
Egy-egy arató —
József császár nem királyunk,
Eb ura fakó!*

*Fejedelmünk, Rákóczi,
Fujasd az trombitát,
Dobogjon föl a föld
Amerre magyart lát.
Élőt, holtat keltsen.
A nagy riadó —
József császár nem királyunk,
Eb ura fakó!*

Czinka Panna.

*Czinka Panna hegedűje,
Hegedűje —
Mintha csak a sátán maga
Hegedűlne :
Bűbájol a ringatója,
Bolondit a keserűje.*

*Ha viyan szól az a nóta,
Az a nóta :
Szent Dávid is tánczra perdiül
Fenn a holdba :
A kerek ég csupa csillag,
A kerek föld csupa rózsza.*

*De mikor bús a nótája,
A nótája :
Beborul a csillagos ég
Nagy rónája, —
S mintha egész Magyarország
Hervadozna, sirdogálna . . .*

A kölesdi harczon . . .

*A kölesdi harczon
Hej, én is ott voltam,
Elejének vágtam,
Közepét rontottam,*

*Mindenütt ott jártam
Ahol Bologh Ádám :
A németnek, rácznak
Mindenütt a hátán.*

*Lovassát üldöztem,
Gyalogját öldöstem,
Szegszárdig a mezőt
Vérökkel öntöztem.*

*Megégett Rácország,
Megmaradt három ház —
Elesett négyezer,
Megmaradt háromszáz . . .*

Kuczug Balázs.

*Kuczug Balázs olyan vitéz,
A ki mindig előre néz :
Keresi az egérutat,
Mint a barázdát a nyulak.*

*Kuczug Balázs a csatában
Mindig első a — futásban ;
Labancz sem kell neki néha :
Elég a saját — árnyéka.*

*Kuczug Balázs igazába
Anyámasszony katonája,
A tábor is annak tartja,
Neve mégis : hősök faltya !*

*Ha vége van a csatának,
Rendszerint holt hire támad,
De azután rongyrakoltan
Előkerül valahonnan.*

*Sanda szemmel néznek rája,
De hős Kuczug odavágja :
»Itt üssön a mennykő agyon,
Ha volt ilyen nehéz napom !«*

A nagy eset megeseft . . .

*A nagy eset megeseft,
Érsekujvár elesett,
Előttünk a német áll,
Mögöttünk a döghalál.*

*Uram isten, mi lesz, haj,
Az üldözött magyarral?
Kardot fog még egy kezünk,
A másikkal — temetünk.*

*Szomorú egy esztendő,
Csak a halál kelendő ;
Ha minket is levágnak :
Ki marad a — hazának ?*

Jó éjszakát!

*Jó éjszakát a magyarnak!
Vége van, vége van!
Eltűnik a föld színéről
Nyomtalan, nyomtalan!*

*Istentől se várhatunk már
Semmi jót, semmi jót,
Ha Ocskai, Bezerédi
Árulók, árulók!*

Ocskai árulása.

*Haj, te tüzes villám,
Rákóczi villáma,
Belehullottál a
Bécsi pocsolyába!*

*Labancz már Ocskai, —
Nem is az, de cseléd:
Császár konyhájában
Sütik a kenyerét.*

*Szabadságért küzdő
Hazáját eladta :
Verje meg az isten,
Veretlen ne hagyja !*

*Fekete felhőben
Hollók szálldogálnak :
Ásnák ki a szemét
Császár madarának !*

*Áruló a neve,
Német pénz a zsoldja :
Elevenen jusson
Teste a pokolba !*

Az árulók.

*L*abancz már Ocskai,
De nem lesz sokáig :
A császári koszton
Nem él meg sokáig.

*Katonái már is
Szanaszét szaladnak,
Czударul megjárják
Kik vele maradnak.*

*Mint az őszi legyek —
Nyomorún ödöngnek,
A szegény tótok is
A szemökbe köpnek.*

*Fehérhegy vidékén,
Udvarnok határán,
Se lovas, se gyalog
Nem marad a lábán.*

*Beleznay, Vajda
Egy szálíg levágná —
Le is vágja őket :
Mért lettek kutyákká ? !*

Hazám, édes hazám . . .

***H**azám, édes hazám,
Boldogtalan anyám,
Szivszakadva nézlek.
Mit akarsz? Mi okod,
Hogy magad így rontod,
Hogy magad így téped?*

Más vér lehet ingyen,
De ha magyar : minden
Kicsi cseppje drága, —
S te préda örömmel
Hullatod özönnel,
Hullatod hiába !

Amerre csak járok
Vérpatakot látok,
Tenger lesz belőle !
Vérbe süpped a nap,
A szegény magyarnak
Egész jövődője.

Oh, én édes árvám,
Te szentem, te drágám,
Magad ellensége,
Mikor állítja meg
Pusztuló kezedet
Isten ő felsége ?

*Mikor hagysz fel immár
Az isten átkánál
Rontóbb vérontással?
Tátongó sebedet,
Mikor enyhíteted
Béke olajával? . . .*

Istenünk, istenünk!

*Istenünk, istenünk,
Támadj fel mellettünk!
Törd le pörölyöddel,
Kik törnek ellenünk!
Nem győzzük már vérrel,
Csak keserű jajjal —
Mit csináljunk ezzel
A tenger labanczczal?!*

*Istenünk, istenünk,
Támadj fel mellettünk!
Bocsásd meg, ha miket
Ellened vétettünk!
Nem győzzük már könnyel,
Csak száraz panaszszal —
Mit csináljunk ezzel
A tenger labanczczal?!*

*Istenünk, istenünk,
Támadj fel mellettünk!
Engedj minket ujult
Erőre serkennünk!
Akkor aztán győzzük
Tüzzel meg haraggal —
S elbánunk nevedben
A tenger labanczczal!*

Édes vérem . . .

*É*des vérem, drága népem,
Nem birsch te már semmiképpen
Itten megállni :
Rád rohannak, agyonmarnak,
Széltagolnak
Az ellenség kutyái.

*Könnyed, véred, mind hiába!
Rajtad van az isten átka,
Elpusztít a vész, —
Izról izre, napról napra
Hullsz darabba,
Hired, neved elenyész.*

*Hej, ha egyszer egy test volnál
S egyszer, akkor, talpra állnál
Fogván fegyvered:
Egy csapással összetörnéd,
Mint a vihar elsöpörnéd
Minden ellenségedet!*

Füvellő táborra . . .

*Füvellő táborra
Leborul az éjjel ;
Valamennyi sátor
Egy a sötétséggel.*

*Rákóczi sátora
Feljebb van dombolva,
Ugy áll a közepén
Mintha templom volna.*

*Békén pihen immár
Minden katonája,
Csak neki van gondja,
Csak neki nincs álma.*

*Felnéz nagy szemével
A csillagos égre :
Emelt fővel járul
Az isten elébe.*

*Rejá támaszkodik
Pántos pallosára :
Áldást imádkozik
A magyar hazára! . . .*

Itt az utolsó nap!

*Itt az utolsó nap,
A legutolsó nap!
Fel, kurucz, a sánczra!
Rákóczi haragja
Harsog a viharba:
Csatára! csatára!*

Süvöltsenek. égig
A csillagos égig
Harsány harsonáink!
Mi lesz a magyarral —
Ez utolsó harczczal
Meggvállik, meggvállik.

Mindenható atyám,
Most segítsd igazán
A te magyar néped!
Meghal egy jaj nélkül,
De szabadság nélkül
Nem élhet, nem élhet!

Rákóczi marsa.

*Most, a döntő nagy napon,
Rajta, rajta, hős hadam,
Hű magyarom!
A ki néked ellenséged:
Zúzd agyon!
Szörnyű harcban,
Tűzben, lángban,
Neki bátran,
Vágd csak bátran,
Szabadon!*

*Rajta, rajta, rá!
Rontó rendben,
Rettentően,
Mint a pusztító harag —
Én hű népem, drága vérem,
Magyar népem,
Rajta, rajta csak!*

*Isten szeme néz le ránk:
Hős vezérim, rajta hát!
Nossza hát!
Nem kell félni — meg kell védni
A hazát!
Minden vészen,
Poklokon át
A szabadság
Dicsőséges
Zászlaját!*

Rajta, rajta, rá!
Rontó rendben,
Rellenlően,
Mint az öldöklő harag —
Én hű népem, drága vérem,
Magyar népem,
Rajta, rajta csak!

És te isten, istenünk,
Járj előttünk, járj velünk,
Védd ügyünk!
Te villogtasd, te vezérelj
Fegyverünk!
Te vagy a mi
Nagy, hatalmas,
Diadalmas,
Bosszuálló
Istenünk!

*Rajta, rajta, rá!
Rontó rendben,
Rettentően,
Mint a pusztító harag —
Én hű népem, drága vérem,
Magyar népem,
Rajta, rajta csak!*

Hej, siralmas idő!

*Hej, siralmas idő,
Hej, keserves óra!
Trencséni mezőnek
Vérrel borítója!*

*Ez isten-csapása
Kellett a magyarnak:
Felcsap a félország
Németnek, labancznak.*

A kurucz dolmányból
Hitvány plundra készül,
»Golli«-csácsogás lesz
Vitézek nyelvébül.

Hej, édes magyarom,
De nagyot fordultál :
Annak szolgálsz eztán,
Kinek parancsoltál.

Megálkozod te még
E keserves órát :
Fényes szabadságod
Sötét koporsóját !

A majthényi róna . . .

*A majthényi róna
Mintha végtől-végig
Gyászba borult volna . . .
Zászlóit a tábor
Szomorun lehajtja,
Lehanyatlík a nap,
A dicsőség napja.
Nem is lesz már annak
Soha virradatja!
Soha virradatja!*

Hej, dicső Rákóczi!
Hej, vitéz Bercsényi!
Kuruczok vezéri!
Hej, Ocskay, Pekry,
Bottyán, Bezerédy!
Hiába kiáltunk,
Folyamodunk hozzád:
Hallgatsz már, hallgatsz már
Szegény Magyarország,
Szegény Magyarország!

Csillagok, csillagok,
Utat mutassatok:
Hová, merre tartsunk,
Merre bujdokoljunk
A fekete gyászból?

*A világ mely táján
Verődik táborrá
Az a régi tábor? . . .
— Hej, Károlyi Sándor!
Hej, Károlyi Sándor!*

Fordulj, kedves lovam . . .

Fordulj, kedves lovam,
Lengyelország felé,
Ugysem jövök én már
Soha vissza felé;
Szegény hazámat már
Sohase láthatom —
Nincsen olyan bánat
Mint az én bánatom.

*Tele van a lelkem
Keserű könnyekkel,
Alig-alig bírok
Hánykodó szívemmel ;
Amit érzek, úgy fáj,
Hogy ki se mondhatom —
Nincsen olyan bánat
Mint az én bánatom.*

*Indulok, megállok,
Bucsuzom örökre,
Utolszor borulok
A hazai földre ;
Utolszor csókolom,
Holtig siratgatom —
Nincsen olyan bánat
Mint az én bánatom !*

Mi jóságos urunk . . .

*Mi jóságos urunk,
Vitéz fejedelmünk —
Jaj, hova kell lenned!
Jaj, hova kell lennünk!*

*Itt hagyod hazádat
Élőn eltemetve:
Náladnál forróbban
Senki se szerette.*

*Itt hagyod hazádat,
Itt minden reményed,
Édes örömidet
Bánattal cseréled.*

*Gyönyörű váraid!
Tengernyi sok kincsed!
Itt hagyod a vagyont,
Keresed a nincsent.*

*Végig bujdokolod
Az egész világot —
Keresed, keresed
Szép Magyarországod . . .*

Felfordult világ.

*Siralmas esztendő!
Visszajár az idő!
Egyebet se látok:
Felfordult világot!*

*A levegő-égen
Halak vitorláznak,
Háborgó vizeken
Nehéz sziklaszálak,
Ép lábu mankón jár,
A sánta meg tánczol,
Galamb karvalyot kerget,
Kövi hal — rikácsol.*

*Rák kifut paripát,
Tyukfi kányát elkap,
Béka fogdos vidrát,
Szabó armálist szab.
Timár gyúr kalácsot,
Takács törvényt tákol,
Bundát varr a borbély,
A szűcs meg kovácsol.*

*A Kárpát leszaladt
Alföldi buczkának,
A hóhér felcsapott
Irgalmas barátnak.
Pest és Buda között
A Duna — megégett!
Csősz lett Károlyiból,
A magyarból — német!*

*Siralmas esztendő!
Visszajár az idő!
Egyebet se látok:
Felfordult világot!*

Rákóczi kesergője.

*Isten veled, édes hazám,
Magyarországom!
Hegyeidet, vizeidet
Többé nem látom.*

*Most juttok csak árvaságra —
Patak vára, Munkács vára,
Isten megáldjon!*

*Nem feledlek, vitéz nemzet,
Édes enyéim!*

*Amig élek, mindig szánlak,
Kedves Bercsényim!*

*Öreg Bottyán, Balogh Ádám,
Megsiratlak tenger partján,
Én hű vezérim!*

*Ha mit tettünk: jót akartunk,
Isten jól látta;
Hiszem is, hogy nem hullott a
Vérünk hiába!
Kit ez a vér öntözött meg:
Megszenteli azt a földet
Isten jósága.*

Magyarország, édes hazám,
Immár itt hagylak!
Csak az fáj, hogy nem láthatlak
Nagynak, szabadnak —
Nyakadon a német járom:
Tenger bánat az én gyászom,
Holtig siratlak!

Beállottunk kuruczoknak...

*Beállottunk kuruczoknak,
Hogy megvédjük országunkat ;
Jó napjaink bőven voltak —
De az urak okoskodtak.*

*Most már a szegénylegénynek
Becsületi sincs szegénynek,
Mintha kivert kutya volna —
Mehet akár a pokolba!*

*Szép Erdélyben egy halomban
Német testből nagy halom van,
Nem az urak keze vágta,
Szegénylegény keze vágta.*

*Bécs aljáig, Ausztriáig,
Ki lova járt fel odáig?
Nem az urak lova volt a'!
Szegénylegény lova volt a'!*

Tüzet rak . . .

*Tüzet rak a német tábor
Jenőben, a nagy piaczon :
Valamennyi tárogaató
Most egy szálíg elpusztuljon !*

*Ne riaszszon szivet, álmat,
Ne sirja fel az országot !
Hagyja békén — hadd alugyék —
Ezt a levert, bús országot !*

Lobog a láng, szellő fujja,
Nagy a német hejje-hujja :
No ezeket kurucz tüdő
Többet ugyan soh'se fujja !

Összesüpped a nagy máglya,
Csak por van ott egy rakásba —
Mégis mintha csöndes éjen
Megmozdulna, tova szállna.

Szél kavarja fel a porát,
Erdő zúgja a nótáját,
Vadgalamb a kesergőjét,
Mennydörgés a riadóját . . .

A tárogatós.

*De gyönyörűen,
De szépen szól a —
Gölöncsér Andris
Tárogatója!
Mikor megzendül
Régi siralma:
Mit a császárnak
Minden tilalma!*

*Fújja szomorún,
Fújja kesergőn,
Mint bujdosóban
Egykor az erdőn ;
Aztán szilajon
Fennyen, harsányon,
Mint a hajdani
Dicső csatákban.*

*Kecskemét város
Csöndes utczája —
Olyan lesz, mint a
Tenger hulláma !
Oda gyűl mellé
Apraja, nagyja,
Könnyekre fakad,
A ki csak hallja.*

Tábor ez immár!
Forrong a vére:
— Hátha még nincs is
Mindennek vége! ?
Elő a zászlót!
Fel, a kaszákat!
Aztán neki a
Német plundráknak!

De hatalmasan,
Riadón szól a —
Gölöncsér Andris
Tárogatója!
Mikor végsőt zúg,
Mikor elhallgat:
Csak döge van a
Német vasasnak.

A BUJDOSÓK

✓
Őszi harmat után
Nagy hegyeknek ormán
Fujdogál a hideg szél,
Fujdogál a hideg szél . . .
Zöld erdő harmatát
Piros csizmám nyomát
Hóval lepi be a tél,
Hóval lepi be a tél.

Régi kurucz ének.

✓ *Édes szülőanyám . . .*

*Édes szülőanyám,
Gyászba borult hazám,
Elárvult országom,
Te szép Magyarország!*

*Behintem könyekkel,
Behintem csókokkal
Búbánatos orczád
S felzokogok hozzád :
Immár isten hozzád,
Immár isten hozzád !*

*Felhő zúg fölötted,
Éj terül körötted
Feketén, söléten.
Minden bánatoddal
Szivembe vagy zárva,
Elviszlek magammal
Idegen világba,
Te legszentebb gyászom,
Én árva országom,
Szép Magyarországom !*

Sűrű, sötét éjből
Valaha nap támad,
Fekete felhőkből
Lobogó villámok.
Haló poromból is
Fölreszketek hozzád,
Fölsirok utánad —
Édes szülőanyám,
Porba tiport hazám,
Légy áldott, — légy áldott!

Gyöngé violának . . .

Gyöngé violának

Letörött az ága —

Az én bánatomnak

Nincs vigasztalása!

Suhog a szél Késmárk felett,

Édes rózsám, isten veled!

Nagy Bercsényi Miklós
Sirdogál magába :
Elfogyott szegénynek
Minden katonája . . .
Suhog a szél Késmárk felett,
Édes hazám, isten veled !

Zörög a levél már . . .

*Zörög a levél már,
Fecske, darumadár
Immár tovaszállnak, —
Én is itt hagyom már,
Szegény vándormadár,
Szomorú hazámat.*

Csapkod a kemény tél . . .

— Idegen kenyérenél

Nincs semmi keményebb!

Metsző szél fujdogál . . .

— Mindennapos halál

A hazátlan élet!

Kinyillott az idő . . .

*K*inyillott az idő,
Kikeleti szellő
Fujdogál, fujdogál, —
Harmat a virágon,
Hajladozó ágon
Rózsaszál, rózsaszál.

*Minden ág virágzik,
Széltibe pompázik,
Nyiladoz javába, —
Csak te hulltál porba,
Te legszebbik rózsza,
Szabadság virága!*

Nincsen apám . . .

*Nincsen apám, nincsen anyám,
A ki gondot viselne rám ;
Isten az én édes atyám,
Csak ő visel gondot reám.*

*Meg vagyok én búval rakva
— Almával a vadalmafa —
Kettő, három terem rajta,
Mégis terítve az alja.*

*Nincs nyugvásom a hazámba,
Megyek idegen országra, —
Fészket rakok száraz ágra
Szegény madarak módjára.*

Gyöngyös mente . . .

*Gyöngyös mente, Rába völgye :
Hej, de messzi estünk tőle !
Czudar egy hely Krajna tája :
Keserü a hajdinája.*

*Ság mezeje, Bakony alja,
Rengeteg az áldás rajta !
Verhovina kües hegye —
Savanyú a zabkenyere.*

*Savanyuság, keserűség :
Lakomázik a németség !
Keserűség, savanyuság :
Belepusztul Magyarország !*

Bujdokolva járok . . .

*Bujdokolva járok
Bérczet, rónaságot,
Vadon erdőséget!
Rongyos a dolmányom,
Köny csurog orczámon,
Sír bennem a lélek.*

Nem kérek én tőled
Termő nagy mezőket,
Édes szülő hazám —
Csak egy kicsi helyet,
Hova a fejemet
Békén lehajtanám.

✓ *Halálos némaság . . .*

*Halálos némaság
Boritja fátyolát
A honi határra.
Vége a viharnak,
A leveret magyarnak
Nincs harcza, csak álma.*

Sűrű, sötét éjbe
Szállt le dicsősége,
Szép napja világa —
Ha néha fölébred:
Szomoruan nézhet,
Sohajthat utána.

Mit búsulsz, kenyeres? . . .

*Mit búsulsz, kenyeres,
Mikor semmid sincsen?
Mindennel megáldott
A jóságos isten.*

*Elpusztult a házad?
Nem kell zsindelezni —
Erdőszél, bokoralj:
Szállás valamennyi.*

*Megdöglött a lovad ?
Hát mi nem mulandó !
Most legalább nem kell
Se abrak, se patkó.*

*Üres a tarsolyod ?
Nem huzza le vállad' ! —
Szalonád ösztövére ?
Zsiros a dolmányod !*

*Minden sűrű gondtól
Megmentett az isten —
Ne búsulj, kenyeres,
Mikor semmid sincsen !*

Kikel még a földből . . .

*Kikel még a földből
S újra nekizsöndül
A tavasz virága, —
Végkép letiporva
Te se maradsz porba
Hazám szabadsága!*

*Régi kedves tanyám,
Édes szülő anyám,
Meglátsz még, meglátsz még!
Valaha feltámadsz,
Diadalmat láthatsz
Én árva hazám még!*

✓ *Suhog az őszi szél . . .*

*Suhog az őszi szél,
Pereg a falevél,
Darumadár, fecske,
Vándorol dél felé.*

*Ha repülni tudnék,
Nem nagyon busulnék :
Szálldogáló szárnyon
Utánuk indulnék.*

*Utánuk repülnék,
Én is velük mennék,
Nehéz német jármot
Dehogy is viselnék.*

*Repülj csak madárka
Idegen országba —
Én majd itt halok meg
Haldokló hazámba!*

Elment az én rózsám . . .

***E**lment az én rózsám
Idegen országra,
Levelet iratott :
Hogy menjek utána,
Menjek el utána.*

*Levelét behintem
Rozmaring virággal,
Elgyászolom itthon
Háromszoros gyászszal,
Háromszoros gyászszal.*

*Pénteken pirosba,
Szombaton fehérbe,
Vasárnap délután
Talpig feketébe,
Talpig feketébe.*

*Sirva járdogálok
Kárpitos házába,
Gyenge szívem, tudom,
Megszakad utána,
Megszakad utána.*

Bús fejünet . . .

*Bús fejünet vad kősziklák
Rejtögetik, lappingtatják ;
Jártunk-keltünk eltakarja
Erdők, berkek rőt avarja.*

*Ugy elmegyünk, meglátjátok,
Soha hirünk sem halljátok ;
Hirünetet majd elsiratja
Zugó erdők vadgalambja.*

Amerre jár lovunk lába,
Sir az erdő minden fája, —
Bús árnyéka ráhulldogál
A bujdosó katonákra.

Az az árnyék elfedezzen!
Az az ösvény elvezessen!
Szivünk mindent elfelejtsen,
Hogy ne fájjon, emlékezzen!

Zöldítsed, Uristen . . .

*Zöldítsed, Uristen,
Hamar az erdőket!
Szállongass fölöttünk
Tavaszi felhőket.*

*Sűrűsítsd a lombját
Szállásadó fáknak,
Fordítsd melegebbre
Hideg éjszakánkat.*

*Szegény bujdosókon
Nincs aki segítsen —
Csak te gondolsz rájuk,
Gondviselő isten!*

*Te földed az ágyuk,
Nyugalom-adójuk,
Te csillagos eged
Az ő takarójuk . . .*

A bujdosó Rákócziról.

Amerre bujdokol
Erdőn, hegyen át :
Ne mossa le zápor
A láb^onyomát,
Avarba ne rejtse
Levéltakaró,
Szél el ne söpörje,
Ne födje be hó.

Őrizze meg épen
A sűrű vadon,
Maradjon sugaras
Mindig az a nyom,
Minden kis porszeme
Sértetlen álljon —
Hogy jóságos Urunk
Visszataláljon !

Amikor Rákóczi . . .

Tót népdal után.

*A*mikor Rákóczi
Szép Magyarországtól
Bucsuzott, bucsuzott, —
Habár előbb minden
Vén bocskort elnyuzott,
Elnyuzott, elnyuzott :
Majd a szive szakadt,
Amikor bucsuzott,
Amikor bucsuzott.

*Tenger katonája
Egy szálig elveszett,
Elveszett, elveszett, —
Nem látott sehohsem
Szántó-vető népet,
Füstölgő tüzhelyet :
Mégis ez országra
Vissza-vissza nézett,
Vissza nézegetett . . .*

✓ *Bujdosó éneke.*

*K*egyetlen vad utban
Sokszor leborultam
Kemény kősziklákra,
Csorgó kutfők felett,
Patak partja mellett
Mohos, kidőlt fákra,
Sirván sóhajtottam :
Mindig árva voltam,
Soha ilyen árva !

*Barátim elhagytak,
Ellenem fordultak,
Uram, te el ne hagyj!
Uram s én istenem,
Ne fordulj ellenem,
Oh csak te el ne hagyj!
Én lelkem mindene,
Bujdosók istene,
Holtig velem maradj!*

*Akárhol is léssen,
Nyugvásom énnékem:
Vezérelj utamat!
Hajtsd le hamvaimra,
Hülő poraimra
A te szent szárnyadat:
Te áldott öledben
Megnyugszom csöndesen
Bármelyik ég alatt!*

Rodosfo.

*Mióta megváltam
Tőled, én országom,
Nincs nekem örömöm,
Csak szomoruságom.
Hallgatom morgását
Haragos tengernek,
És hallom — zörgését
Eltört fegyverednek.*

*Bánat a nappalom,
Éjjelem is bánat,
Eleped a lelkem,
Elsorvad utánad.
Hallgatom zugását
Mormoló haboknak,
S hallom — zokogását
Búgó bánatodnak.*

*Ki tudja, hogy-mint lesz!
Élek-e én addig?
Mikor virrad megént?
Mikor is hajnallik?
Hallgatom a tenger
Csöndes mormolását,
S hallom — értem siró
Szived dobogását.*

*Ha oly nap virradna
Még egyszer egemre —
Hogy leborulhatnék
A te szent földedre!
Hallgatom nagy zaját
Harsogó tengernek —
Őszi süvöltését
Bús emlékezetnek . . .*

Mikes.

*Bujdosók kenyerét
Isten ide rakta
Nagy Törökországba —
Legyen ő szent neve,
Végtelen jósága
Mindörökre áldva!*

Nem hazánk ez a föld,
De Ő igaz atyja
Édes mindnyájunknak ;
Ha ide vezérelt,
Tudja : miért tette —
Bizzuk rá magunkat.

Szent keze ültette
Mi csüggedt szivünkbe
A hűség virágát :
Szomorú lelkünknek
Rákóczihoz való
Édes vonzódását.

Ha látjuk jóságos
Fejedelmünk gyászát
S szivünk vele érez :
Sötét bánatunkban
Nagy vigasztalás van —
Nem száműzetés ez !

*Idegen országban
Mintha ránk hajolna,
Mintha rá hajolnánk —
S míg egymást siratjuk,
Míg egymást öleljük :
Mintha otthon volnánk !*

✓ *Haj, Rákóczi!*
haj, Bercsényi!

*S*ebeink csak nem szünnek meg
Fájni, égni,
Nem enyhülnek, megujulnak
Szenvedési,
De legsajgóbb az a régi —
Haj Rákóczi! haj Bercsényi!

*Alva járunk, némán vérzünk,
Félig élünk . . .*

Hova tünt el a mi régi

Dicsőségünk?

Nagy ügyünknek nagy vezéri? . . .

Haj Rákóczi! haj Bercsényi!

Márványtenger sötét habja,

Vad haragja —

Az eget sűrű zajjal

Ostromolja :

Meddig kell még rabul élni?

Haj Rákóczi! haj Bercsényi!

Ha te isten, te nagy isten,

Meghallgatnád

A bujdosó Magyarország

Nagy siralmát,

S reményt adnál újra néki!

Haj, Rákóczi! haj' Bercsényi!

*Ha még egyszer, ha még egyszer
Felvirradna
Szabadságunk lehanyatlott
Fényes napja —
S nem kellene csak remélni . . .
Haj Rákóczi! haj Bercsényi!*

EPILÓGUS

OSZAK

✓ *F*uvalom se rezdül
Az erdőn keresztül :
Mégis van siralma —
Vihar sincs : mögöttem
Mégis csak megzörren
A multak avarja . . .

*Ez a búgó bánat
Valjon miből támad?
A jó isten tudja!
Járunk a jelenben
S hirtelen átrepben
Életünk a múltba.*

*Én is így bolyongtam,
Révedeztem ottan
Tenger idő múltán,
S amig ottan jártam:
Gyönyör volt az álmom,
Boldogság a munkám.*

*Velök sirtam, égtem,
Szenvedtem, reméltem —
Hiszen élt ott minden!
Te ki ezt olvasod,
Könyvemet forgatod:
Áldjon meg az isten!*

*Irtam ez verseket
Ezer esztendőnknek
Utolsó évébe —
Dicső magyar nemzet,
Te dicsőségednek
Soh'se legyen —*

VÉGE !

J E G Y Z E T E K

Liliomszál . . . Motivumát l. Thaly
K. RMVÉ II. köt. 184. lap.

Áll előttem egy virágszál,
Örvendetes liliomszál,
Kis kertemben ékesen áll,
Ki életem — egy virágszál.

Fekete felhőbe . . . Motivuma egy
népdal-strófa :

Ha megölelem,
Fájnak a karjaim stb.

Budavári keskeny utca . . . Az
utolsó két sor egy ismeretes
népdal két sora.

Bort ittam én, boros vagyok,
Haza mennék, de nem tudok.
Hej, mondja meg, a ki tudja:
Merre van az országútja!

Patyolat a kurucz . . . Nagyon kedvelt régi kurucz nóta. Én csak a kezdő sorát vettem át s népdal-motivumokból szőttem tovább. Magát az eredetit l. Thaly K. Irod. és műveltségtört. tanulmányok a Rákóczi-korból 384. lap és Adalékok II. köt. 92. lapon a »Csinom Palkó« 34-ik strófájában.

Ahol te jársz . . . Motivumát l. Thaly K. RMVÉ II. köt. 219. lapján, a Mátray-codex egy XVIII. századbeli dalában :

Ahol te jársz : rózsá keljen,
 Ahova lépsz : gyöngy teremjen !
 Ahol te jársz : az nap megáll,
 Páva módon nézvén, csudál.

Tiszta az ég Tallós felett . . . Motivumát l. Thaly K. RMVÉ II. köt.

367. lapján (Mint gerlicze madár . . .) hatodik strófájában. Tallós a Dudvág vize mellett Bercsényi hires jövendő-mondó molnárjának, Koncz Mártonnak volt a tanyája. I. Thaly K. Irod, és műveltségtört. tanulmányok a Rákóczi korból. 66. lap.

Pitypalatty-ének. Ily czimű vers van ugyan a Thaly-féle RMVÉ II. köt. 373. lapján, de czimén kívül alig vettem át belőle valamit.

Letépiik vad szelek . . . Motivuma a RMVÉ II. köt. 402. l. utolsó soraiban.

Nagyon fáj a szívem . . . Motivuma a Thaly K. RMVÉ II. köt. 244. lapján álló »Jaj ki keservesen . . .« czimű ének negyedik strófájának első sora.

Megirtam a leveletem . . . Motívumát l. Thaly K. RMVÉ II. köt. 354. lap, »Vajha kimondhatnám . . .« című vers utolsó két strófájában.

Megüzenem a rózsámnak . . . Motívumát l. Thaly K. RMVÉ II. köt. 354. lap »Vajha kimondhatnám . . .« című vers strófaiban.

Odafenn csillagos. Motívumát l. Thaly K. RMVÉ II. kötet 312. lap, »Megégett Rácország . . .« című vers második versszakában (Csillagom Katiczám, taníts meg magyarul.«)

Ifjuság mint sólyommadár. Motívumát l. Thaly K. RMVÉ II. köt. 91, 279. és 351. lapjain.

Tündérrarczod . . . Motivumát I. Thaly K. RMVÉ II. köt. 356. lap »Menj el édes fecském . . .« harmadik strófájában.

Édes szivem, ha látnád a szivemet. Motivumát I. Thaly K. RMVÉ II. köt. 143. lap »Oh hitető, álnok-szivű . . .« cz. vers következő strófájában :

Hogyha látnád, szivem, az én szivemet,
Mely iszonyún szeret s óhajt tégedet :
Nem engednéd keseregni úgy őtet,
Nem engednéd keseregni úgy őtet.

Erdélyi hajdutáncz. Eredetijét I. Thaly K. Adalékok II. köt. 95. lap, két változatban.

Stella maris. Motivumát I. Thaly K. Adalékok II. köt. 60. lap (Dunántúli siralomdal). V. ö. latin ku-

ruczének Magyarország véd-
asszonyához. U. o. 441. lap.

Tarts meg, Uram, kérünk,
Mert majd elveszünk,
Veszedelmes habokban
Már elsülyedünk,
Az ellenségnek mert
Torkában vagyunk, —
Ha meg nem tartasz, már
Csak oda vagyunk!

Oh bánatba borult . . . Moti-
vumát I. Thaly K. Adalékok I.
270. l. (Oh szegény magyarság!)

Könnyel szózott kenyér. »A sónak
ára, amelylyel az ország nagyon
bővelkedik, annyira fölemelke-
dett a harminczadok fölállítása
következtében, hogy a szegény
nép kenyerét sótlánul kényte-
lenítettett enni.« Rákóczi Emlék-
iratai 23. lap, továbbá U. o.

154. lapon a papokról. V. ö. Rákóczi F. éneke, Thaly K. Adalékok II. köt. 13. lap 27—29. strófa.

Magyarország . . . A kezdő sor (Magyarország szélvészek közt habzó gálya) egy régi kurucz énekből.

Mi dobog, mi zokog? . . . Az erdők szerepét a kurucz időkben l. Thaly K. Adalékok II. köt. 62. l.

Nem, nem ott van a nép. Thaly K. Adalékok II. köt. 62. lap.

Erdőkben tanyázunk . . . Motivumát lásd Thaly K. Adalékok II. köt. 42. lapon, a »Szomolányi diadal emléke« cz. régi kurucz ének 19-ik strófájában.

Megepedtünk immár. Motivumát l. Thaly K. Adalékok II. köt. 294. lap. »Könyörgés az ellenségtől megszabadításért« czimű vers következő strófájában :

Ugyan elfáradtunk a nagy bánatban,
Megepedtünk immár az kárvallásban,
Csakhogy még nem fekszünk az
[koporsóban.

Nincs oly nemzet . . . l. Thaly K. Irod. és műveltségtört. tanulmányok a Rákóczi-korból 238. lap. Gr. Forgách Simon véleményét az ausztriai házról : »... oly természet szerint való ellensége az Ausztriai Ház az magyar nemzetnek, hogy, ha csak az Uristen az természetnek folyását meg nem változtatja — lehetetlen, hogy az Ausztriai Ház között és az magyar nemzet

között lehessen jó harmónia
valaha.«

Porció Pál, Forspont Péter. Moti-
vuma RMVÉ II. köt. 380. l.

Vagyon hazánkban két gonosz ember
A Portió Pál és Forspont Péter.

V. ö. Thaly K. Adalékok II. köt.
11. lap.

Nem köll az magyarnak magyarra
[támadni
De egy szivvel-lélekkal öszvefogni,
Az portiót országunkból kiverni!

Mig idebenn . . . Motivumát lásd
Thaly K. Adalékok II. köt. 107.
lapon, a »Vak Bottyánról való
ének« 14-ik strófájában :

Mert mig ez hazában csak egy német
[lészen :
Békesség soha itt nem lészen egészen.
Praktikanak magva hogy végképp
[enyésszen :
Ki kell az németnek pusztulni egészen.

szág minden népe. A nemes szívek lánggra lobbantak a szabadság nevére és siettek fegyvert fogni annak visszanyerésére.« V. ö. Rákóczi F. éneke, Thaly K. Adalékok II. kötet. 13. lap.

Kuruczot az isten is . . . Rákóczi F. Emlékiratai 95-ik lapján így nyilatkozik : »A gyalogsági szolgálatot a nemesség mindig megvetette . . . Példabeszéd volt, hogy csak a kutya jár gyalog s hogy az állatok arra valók, hogy az embereket hordozzák.« V. ö. Thaly K. RMVÉ I. köt. 331. l. (Adjon isten jó szerencsét . . .) s Adalékok II. köt. 41. lap következő sorát :

Amit lovon fogadtunk,
Gyalog nem állásunk.

Nagy Bercsényi Miklós. Motivumát l. Thaly K. Adalékok II. köt. 206. lapon a hasonló című régi kurucz ének strófáiban.

Dunántul. Motivumát l. Thaly K. RMVÉ II. köt. 308. lapon az »Alföldi csikós« cz. költeményben.

Kurucz tanya. Motivumát l. Thaly Adalékok II. köt. 140. l. hasonló című kuruczénekben.

Lóra, kurucz! Népdal-motivumból:

Lóra csikós, lóra!

Szétszalad a ménes!

Balogh Ádám nótája. Eredetijét l. Thaly K. Adalékok II. köt. 261. lap. Béri Balogh Ádám a kuruczidők egyik legnemesebb s legvitézebb alakja. Történelmi tény, hogy Bécsben József császár futva menekült előle.

Szarka orrú labancz . . . Motivumát I. Thaly K. Adalékok II. köt. 90—91. lap; a »Csinom Palkó« 22—24-ik versszakáiban :

Fut az tokos, tüzes madzag
Kihull az kezéből,
Őszi keserű gombája
Kidől az fejéből.

Után, kurucz, után!
Tied az puskája!
Enyim pedig az kanczája,
Tiéd az lódingja!

Akkor erős csak a magyar . . .
Motivumát I. Thaly K. Adalékok II. köt. 54. lap, a »De proelio hungarorum apud Koronczo« cz. régi kurucz ének következő soraiban :

De ha az magyarban
Négy vagyon egy nyomban —
Tiz is találkozik
Ott az elbontásban.

Szegénylegénynek . . . Eredetijét lásd Thaly K. Adalékok I. köt. 31. lap, a »Kurucz tábori dal« első strófáiban.

Labanczvirág . . . Motivumát lásd Thaly Adalékok II. köt. 130 stb. lapokon »Magyar városokról«, »Régi várak« és »Kurucz tanya« czimű versek első, Pozsonyról szóló strófájában.

Jó kurucz vitézek . . . Motivumát I. Thaly K. Adalékok I. köt. 32. lap, a »Kurucz tábori dal« következő soraiban :

Tölts kupámba bort,
Az lölkömnek bort !
Német vesztére
Üljük meg a tort !

Hej, libertas . . . I. Thaly Irod. és művelts. tört. tanulmányok a Rákóczi-korból 31—32. lapokon.

Vak Bottyánról való ének. Az eredetiből jóformán csak egy-két helynevet vettem át. Egyébként az egész vers új, kivéven ezt a sort: »Most henczegj, németség, ha tudsz, az ebadta!« Az eredetiben ez így hangzik: »No rühes németek, most kevélykedjete!«
Thaly K. Adalékok II. köt. 106.

Bezerédi nótája. Eredetijét lásd Thaly K. Adalékok II. köt. 184. lap.

Heister uram . . . I. Thaly K. Gr. Bercsényi-család III. köt. 353. lap.

»Lipót halálával a jezsuiták mindenható befolyása az udvarnál tetemesen megcsökkent. A legelső, ki ezt megérezé, Heister tábornagy vala, akit is már 1705 máj. 10-én felhivatván a

K. A székesi gr. Bercsényi-család cz. monografiája. III. köt. 662. stb. lapjain. V. ö. Arany J. Rákócziné czimü balladájával.

Eb ura fakó. I. Rákóczi F. Emlékiratai 224. lapon Thaly K. jegyzetét: »A gyűlés (az ónodi) így kiáltott fel: Eb ura fakó! mai napságtól (1707. június 14.) fogvást József nem királyunk, abrenunciálván mindenekben ellene; inkább egy óra alatt elveszünk, semmint örökös jobbagyságban éljünk!« Az indítványt Bercsényi tette. V. ö. Tóth Béla: Szájrul szájra. 49. lap.

Czinka Panna. Rákóczi egyik zenekari primásának, Czinka Sándornak leánya, ki már gyermekkorában hires volt bámulatos

hegedűjátékáról. Atyja elkísérte Rákóczit Rodostóba s ott halt meg. Lásd Thaly K. Irod. és műveltség-tört. tanulmányok a Rákóczi-korból. 47. lap.

A kölesdi harczon . . . Az eredetiben (l. Thaly K. Adalékok II. köt. 247. lap) ballada. Én e ballada dal-elemeit sorakoztattam egymás mellé, nagyon csekély és lényegtelen változtatással.

Kuczug Balázs. Motivumát lásd Thaly K. Adalékok I. köt. 31. lapon a »Kurucz tábori dal« első két sorában :

Te vagy a legény Tyukodi pajtás,
Nem olyan mint más, mint Kuczug
[Balázs.

A nagy eset . . . Érsekujvár rendkívül fontos posztója volt a

kuruczoknak, mert ez az erősség a Vág és Garam folyók mellékének állandó birtokát biztosítja és a kuruczoknak sok éven át ugyszólván valamennyi felföldi hadjárataik stratégiai alappontjául szolgált. I. Thaly K. Bottyán tábornok élete 44. lap. Nagyszombati harcz 9. lap.

Jó éjszakát! I. Thaly K. Adalékok III. köt. 249. lap. Bezerédy áruulásáról és U. o. 271. lap Ocskay Lászlóról való éneket.

Ocskai árulása. Az »Ocskai Lászlóról való ének« a Thaly-féle gyűjteménynek egyik legszebb, legértékesebb darabja (II. köt. 271. lap). Ahhoz nem igen lehet nyulni. Mégis ez adta az én versemhez a motivumot ebben

a felkiáltásban: »Labancz már Ocskai!« — Ocskait, míg kurucz volt, Rákóczi villámának nevezték, mikor pedig labancz voltában elfogták s Érsekújvárra vitték, a várparancsnok, Csajághy ezekkel a szavakkal fogadta: »Isten hozott császár-madár! már rég kívántam látni egy ilyen császár madarát!« Thaly K. Ocskay L. Elete 517. és 741. lapokon.

Az árulók. »Ocskainak szeniczei átszökött tizedese még azt is beszélé, hogy mikor Blaskovich-csal átmentek volt a Fehér-hegyeken: *az hegyen túl való tótság pökte őket . . .*« (Bercsényi lev.)

»A jó magyar érzelmű falusi tótok (noha a labanczok azon

Istenünk, istenünk! Motivumát l.
Thaly Adalékok II. köt. 264. lap.
Tót kurucz dala.

Mi lesz már belőlünk
Szerelmes istenünk!

Füvellő táborra. A harczoló Rákóczi imádságát, melylyel »az ő Urának Istenének orczáját mindennapon engesztelni szokta« s mely a táborába gyűlő magyarságnak is napi imádságává lőn: lásd Thaly K. Rákóczi-tár I. köt. XXIII.

Rákóczi marsa. A Rákóczi nótához (l. Thaly K. Adalékok II. köt. 208. lap) mint történelmi ereklyéhez nem mertem nyulni s megpróbáltam ezzel az induló-félével pótolni, mely különben hangban és formában teljesen

412. I. Bujdosó Rákóczi éneke. elütő attól. V. ö. Thaly K. Irod. és műveltség-tört. tanulm. a Rákóczi-korból 407. lapon Bujdosó Rákóczi harmadik strófájával.

Hej, siralmas idő . . . Az Ocskairól szóló ének kezdő sorait átvettem. V. ö. Thaly K. Adalékok II. 391. lap. »Én is hajdan magyar voltam —« czimű vers negyedik strófájával.

A majtényi róna. Motivumát I. Thaly K. Irod. és műveltség-tört. tanulmányok a Rákóczi-korból 407. lapon a »Bujdosó Rákóczi«-ról szóló remek népballadában.

Fordulj kedves lovam . . . Motivuma Thaly Adalékok II. köt.

412. l. Bujdosó Rákóczi éneke. elütő attól. V. ö. Thaly K. Irod. és műveltség-tört. tanulm. a Rákóczi-korból 407. lapon Bujdosó Rákóczi harmadik strófájával.

Hej, siralmas idő . . . Az Ocskairól szóló ének kezdő sorait átvettem. V. ö. Thaly K. Adalékok II. 391. lap. »Én is hajdan magyar voltam —« czimű vers negyedik strófájával.

A majtényi róna. Motivumát l. Thaly K. Irod. és műveltség-tört. tanulmányok a Rákóczi-korból 407. lapon a »Bujdosó Rákóczi«-ról szóló remek népballadában.

Fordulj kedves lovam . . . Motivuma Thaly Adalékok II. köt.

V. ö. Miszlai András Bujdosó énekének 15-ik strófájával. Adalékok II. köt. 66. lap.

Mi jóságos urunk . . . Barna Mihály, Rákóczi egyik cigányzenekarának primása s állítólag a kesergő Rákóczi-nóta szerzője, 1711-ben Rákóczinak Lengyelországba indulásakor, magát keserves sirás közt a fejedelem lábai elé vetve mondá: »Mégysz, mégysz, fölséges fejedelem, — itt hagyod a vagyont, keresed a nincsent!« l. Thaly Irod. és művelts-tört. tanulmányok a Rákóczi korból 47. lap.

Felfordult világ. L. Thaly Irod. és művelts. tört. tanulm. a Rákóczi-korból 360. l. »Az világhoz szabott ének.«

Rákóczi kesergője. Eredetijét L. Thaly. Adalékok II. köt. 318. lap.

Beállottunk kuruczoknak L. Thaly K. Adalékok II. köt. 329. Kurucz katona dala.

Tüzet rak . . . Történelmi tény, hogy a németek több helyütt, így Jenőben is, nagy mennyiségben égették meg a tárogaatókat.

A tárogaatós. Motivuma Thaly. Régi Vitézi Énekek I. köt. 281. lapon álló jegyzet. »A tárogaatókat a kurucz világ után dugdosni kellett, felsőbbségileg elrendeltetvén megégettetésök, mivel Kecskeméten egy tárogaatós a »Hajh Rákóczi, Bercsényi . . .« hires kurucz tárogaató

nótát elfujván, a lakosságot oly tűzbe hozá, hogy ezek vasvilára, dorongra kapva 40 vasasnémetet megöltek s a többit elkergették.

Édes szülőanyám . . . Lásd Thaly Irod. és művelts. tört. tanulm. a Rákóczi-korból 409. lap Rákóczi F. bucsudala.

Nincsen apám . . . Motivumát l. Thaly K. Adalékok I. köt. 247. lapon, a híres »Gondviselő édes atyám . . .« kezdetű kurucz ének strófáiban. V. ö. Divinyi István eredeti 1707-ben írott kurucz énekes könyvének első darabjával, mely jelenleg Forgó István birtokában van. L. Szinnyei József: Magy. Írók élete és munkái II. köt. 902. lap.

Gyöngyös mente . . . Lásd Thaly Adalékok II. köt. 314. lap. Dunántuli bujdosó kuruczok éneke.

Mit búsulsz, kenyeres . . . Eredeti-jét lásd Thaly K. RMVÉ I. köt. 218. lap és Adalékok I. köt. 226., 230., 233. és 235. lapokon »Szegénylegény dala«, »Kapitány Istvánról«, »Mit búsulsz, kenyeres« és »Buga Jakab éneke« czimmel. Én csak a kezdő sort vettem át belőlük s az ebben megcsendülő alaphangot végig megtartottam.

Suhog az őszi szél . . . Motivumát l. Thaly K. Adalékok II. köt. 191. lap. Székely kuruczok dalának következő soraiban :

Ó bent marad hazájában,
Inkább itt dől a sirjában.

Elment az én uram. Átdolgozás.
L. Thaly K. Adalékok I. köt.
215. lap. »Most jöttem Erdély-
ből . . .«

Bús fejünet . . . L. Thaly Iroda-
lom- és műveltség-tört. tanulmá-
nyok a Rákóczi-korból 410. lap.
Egy bujdosó szegénylegény. V.
ö. Adalékok I. köt. 239. lap.

Zölditsed Uristen . . . Motivuma
Thúry György énekének első
sora. L. Thaly K. RMVÉ I. köt.
31. lap. Végbéli vitézek éneke.
U. o. 150. lap.

A bujdosó Rákócziról. Motivuma
az a rajongó szeretet és vágyó-
dás, melylyel a magyar nép
kibujdosott fejedelmét sokáig
visszavárta. V. ö. Rákóczi Em-
lékiratai. 298. lap.

Amikor Rákóczi . . . Tót népdal után. L. Thaly K. Adalékok II. köt. 397. lap. A csonkának tetsző dalt csak kikerekítettem.

Bujdosó éneke. L. Thaly Irod. és műveltségtört. tanulmányok a Rákóczi-korból 412. lap.

Mikes. L. Mikes Törökországi leveleit. »Én nekem semmi okom nem volt hazámból kibujdosni, csak az, hogy nagyon szerettem a fejedelmet.« Thaly Irod. és művelts. tört. tanulm. a Rákóczi-korból 49. lap.

Rodosto. L. Thaly K. Rodostóról irt monografiáját. Lévy József »Mikes«-éből átvettem a »hallgatom tenger mormolását« ismétlődő kifejezést, de egy ötlet-

tel tovább fűztem s ez talán meg fog engem védeni a plagium vádjától.

Haj, Rákóczi! haj, Bercsényi! A fájó visszaemlékezésnek majdnem állandó siralma zeng e felkiáltásban évtizedekig, mely a Rákóczi-nóta után keletkezett kurucz énekekben is éppen ezért gyakori.

Epilógus. V. ö. Mislai András Bujdosó éneke végső strófájával. Thaly K. Adalékok II. köt. 67. lap.

TARTALOM

	Lap
Előljáró beszéd	VII
<i>Tárogatóhang I—III.</i>	3

Virágénekek

Liliomszál	11
Csendes éj harmatja	12
Fekete felhőbe	14
Budavári keskeny utca	15
Patyolat a kurucz	17
Dunaparton	19
Ördögadta	20
Ahol te jársz	22
Tiszta az ég	24
Pitypalatty-ének	25
Letépik vad szelek	27
Nagyon fáj a szívem	29
Megirtam a leveletem	31
Megüzenem a rózsámnak	33
Odafenn csillagos	35
Ifjuság mint Sólyommadár	37
Hej, megverte	39

	Lap
Tündér arczod	41
Édes szívem	43
Megállok a kaputoknál	45
Erdélyi hajdutáncz	46

Romlott Magyarország

Stella maris	51
Oh, bánatba borult... ..	54
Könnyel sózott kenyér	56
Magyarország	58
Mi dobog, mi zokog?	60
Nem, nem ott van a nép	62
Erdőkben tanyázunk	64
Hiteget a német	66
Hej, szívbeli jó barátom	67
Járt itten már	68
Mindhiába	70
Megepedtünk immár... ..	71
Meddig nyúzod?	73
Sullogó patakok... ..	75
Nincs oly nemzet	76
Porció Pál, Forspont Péter	78
Párosfejü rablómadár	80
Mig idebenn	82
Ha német, hát legyen német	83
Rossz az a fa	85

	Lap
<i>Kuruczvilág</i>	
Legenda	89
Hess, kuvik!	91
Kárpát fölött csillagos mán	92
Rákóczi a határon	94
Kuruczot az isten is	97
Rajta kurucz	99
Alvó tábor	101
Nagy Bercesenyi Miklós	103
Dunántúl	106
Kurucz tanya	108
Lóra, kurucz	110
Ördög-palánta	112
Balogh Ádám nótája	114
Szarka orrú labancz	117
Kurucz imádság	118
Haj, nemes vitézek	121
Akkor erős csak a magyar	123
Szegénylegénynek	124
Labanczvirág	126
Jó kurucz vitézek	128
Hej, libertas	130
Vak Bottyánról való ének	132
Nincsen olyan rossz bor	185
Bezerédi nótája	137
Heister uram	140

	Lap
Kuruczviz	142
Ugy igyál bort	144
Rákócziné	146
Eb ura fakó	148
Czinka Panna... .. .	151
A kölesdi harczon	153
Kuczug Balázs	155
A nagy eset	157
Jó éjszakát!	159
Ocskai árulása	160
Az árulók	162
Hazám, édes hazám	164
Istenünk, istenünk	167
Édes vérem	169
Füvellő táborra	171
Itt az utolsó nap	173
Rákóczi marsa	175
Hej, siralmas idő!	179
A majthényi róna	181
Fordulj, kedves lovam	184
Mi jóságos urnnk	186
Felfordált világ	188
Rákóczi kesergője	181
Beállottunk kuruczoknak	194
Tüzet rak	196
A tárogatós... .. .	198

	Lap
<i>A bujdosók</i>	
Édes szülőanyám	203
Gyöngye violának	206
Zörög a levél már	200
Kinyillott az idő	218
Nincsen apám	212
Gyöngyös mente	214
Bujdokolva járok	216
Halálos némaság	218
Mit búsulsz, kenyeres	220
Kikel még a földből	222
Suhog az őszi szél	224
Elment az én rózsám	226
Bús fejünket	228
Zöldítsed, Uristen	230
A bujdosó Rákócziról	232
Amikor Rákóczi	234
Bujdosó éneke	236
Rodostó	238
Mikes	241
Haj, Rákóczi	244
<i>Epilogus</i>	247
<i>Jegyzetek</i>	253

